

PIETER TERSAGO^a

Afstand van recht in de strafprocedure

Bailleux, A. (2019). *Afstand van recht in de strafprocedure*. Intersentia, 1029 p.

Panopticon, 41 (2), 238-245
© 2020 Maklu | ISSN 0771-1409 | Maart 2020

^a Advocaat, praktijkassistent UAntwerpen (corresp.: pieter.tersago@uantwerpen.be)

Het Belgisch strafprocesrecht barst uit zijn voegen. De inquisitoire 19^e-eeuwse wortels van het Wetboek van Strafvordering – gesteund op een paternalistische insteek ter bescherming van de onmondige, ongeschoolde burger tegen de overheid – zijn steeds minder te verzoenen met het maatschappij- en mensbeeld. Mede onder invloed van de Europese tendensen (EHRM, EU) en omwille van praktische redenen (o.a. versnellen van de rechtsgang – bijv. de invoering van de minnelijke schikking in de loop van de 20^e eeuw) vonden steeds meer adversaire elementen hun weg in de strafprocedure, zonder evenwel de onderliggende grondslagen te herdenken...

Het is deze veeleer *ad hoc* opgevatte ‘slingerbeweging’ naar meer participatie en zelfbeschikking van de burger in de strafprocedure, die BAILLEUX als uitgangspunt van haar doctoraatsonderzoek naar voren schuift. Zij gaat op zoek naar een conceptueel denkkader op basis waarvan zelfbeschikking en consensualisme hun plaats hebben in de strafprocedure. Focus ligt hierbij niet zozeer op de participatierechten van de verdachte¹ (waarvoor het proefschrift van DECAIGNY (2010) reeds een lezenswaardige theorie biedt), maar veeleer op de *afweerrechten van de betrokkene*: deze afweerrechten vormen een ‘schild’ dat de betrokkene kan aanwenden tegen de overheid die een inbreuk wil maken op een (grond)recht of een procedurewaarborg van die betrokkene. Verzaakt de verdachte aan deze bescherming, biedt hij zelf de legitimering voor deze inbreuk, hetzij eenzijdig, hetzij consensueel in ruil voor een toegeving van de overheid. Het is deze *negatieve zelfbeschikking over de afweerrechten*, de ‘verzaking’ of de ‘afstand’, die het onderzoeksobject vormt.

Maakt de verdachte gebruik van dit ‘schild’ en voorziet de wet niet in een andere grondslag dan de toestemming voor de inbreuk, is deze inbreuk daarentegen niet mogelijk. Als geen toestemming en geen wettelijke basis voor fysieke dwang bestaat, kan er geen inbreuk worden gemaakt op de fysieke integriteit van de verdachte, zoals bijvoorbeeld bij een onderzoek aan het lichaam (artikel 90 bis Sv.) of de bloedproef in verkeerszaken. Dit stuk kon nader worden uitgewerkt. Met name de vraag of artikel 37 Wet Politieambt, het basisartikel inzake legitiem politieel geweldgebruik, hier op secundair niveau geen vangnet kan bieden, komt bijvoorbeeld niet aan bod. Ook de eventuele nadelige gevolgen van een weigering

¹ Het moet worden gezegd dat BAILLEUX zich niet alleen op verdachten concentreert, doch het merendeel van haar uiteenzetting heeft wel vnl. betrekking op verdachten. In deze recensie wordt stelselmatig gebruik gemaakt van de notie ‘verdachte’, omwille van de leesbaarheid.

(bijv. een sanctie of negatieve gevolgtrekkingen in de bewijsbeslissing), worden wel heel snel behandeld. Nochtans is dit een actueel topic. Denk bijvoorbeeld maar aan de discussie of een verdachte kan worden ‘gedwongen’ (op straffe van een strafrechtelijke sanctie) om de PIN-code van zijn smartphone te geven. En daarbij aanleunend: de vraag of hij *manu militari* kan worden gedwongen zijn toestel te ontgrendelen met een vingerafdruk of irisscan (zie hierover VAN DEN HEYNING, 2019). Eenzelfde gedachtenpatroon speelt ook bij het afleggen van verdachtenverklaringen, en dus een verzaking aan het zwijgrecht. Dit kan uiteraard ook niet worden afgedwongen, doch het gebrek aan verklaringen over bepaalde concrete aanwijzingen van schuld, kan door de strafrechter wel worden meegewogen in zijn bewijsbeoordeling van die aanwijzingen (TERSAGO, 2019).

Uiteraard kan niet alles worden behandeld – het epos telt nu reeds 976 bladzijden... – doch vanuit de optiek van een vrijwillige, onafgedwongen verzaking van zijn grondrechten, zijn de mogelijke gevolgen van een weigering toch een belangrijk gegeven in hoofde van de verdachte.

Dat gezegd zijnde, zal deze recensie zich focussen op wat er wél in het proefschrift staat. En dat is veel. Veel gedetailleerde en praktisch nuttige informatie, gekoppeld aan een academisch sterk uitgewerkte theorie over de rechtsverzaking en consensualisme in het strafprocesrecht.

1. DE DESCRIPTIEVE STUDIE NAAR NEGATIEVE ZELFBESCHIKKING IN HET STRAFPROCES-RECHT

In een eerste deel – dat leest als een gedetailleerd naslagwerk met ruime aandacht voor de historische evolutie van de regelgeving, wat het werk op sommige vlakken ‘zwaar’ maakt, doch de lezer wel beter doet begrijpen wat de ratio van de huidige regelgeving is – licht de auteur enkele voorbeelden uit het strafprocesrecht *de lege lata* waarin de verdachte afstand doet van zijn (grond)rechtelijke bescherming van zijn fysieke integriteit (DNA-onderzoek) of zijn goederen/privacy (de huiszoeking). Voor beide onderzoekshandelingen licht de auteur toe onder welke voorwaarden kan worden toegestemd door de betrokkene. Elke toestemming moet vrijwillig en geïnformeerd gebeuren. Dit zijn de basisvoorwaarden die door aanvullende procedurele waarborgen worden ondersteund. Aandacht wordt tevens besteed aan de problematiek van de kwetsbare verdachte en in hoeverre deze kan instemmen met zulke onderzoekshandelingen.

Hetzelfde stramien wordt aangehouden bij de bespreking onder welke voorwaarden een verdachte kan verzaken aan zijn recht op persoonlijke aanwezigheid en/of vertegenwoordiging door een advocaat tijdens de procedure ter terechtzitting. Gaandeweg werd meer en meer aanvaard dat de verdachte ook kon verzaken aan zijn fundamenteel recht op persoonlijke aanwezigheid ter terechtzitting. De vonnisrechter heeft nog steeds enkele middelen om de persoonlijke verschijning te bevelen, doch de auteur wijst op de (praktische) moeilijkheden hieromtrent om aan te tonen dat deze weinig soelaas bieden en bovendien kunnen botsen bij de thans erkende mogelijkheid voor de verdachte om afstand te doen van zijn recht op persoonlijke verschijning en/of vertegenwoordiging door een advocaat². Het is dan wél vereist dat hij regelmatig werd opgeroepen en *geïnformeerd* over de gevolgen van zijn

2 Uitgebreid uiteengezet. Ook als de advocaat wel verschijnt, kan er in bepaalde gevallen sprake zijn van een schending van de rechten van verdediging wanneer de verdachte zelf aanwezig wenst te zijn tijdens de behandeling ten gronde (zeker in graad van hoger beroep).

keuze. Het moet ondubbelzinnig worden vastgesteld dat hij effectief wou verzaken. Is dat niet het geval en is zijn afwezigheid bijvoorbeeld te wijten aan externe factoren, kan de strafrechter de zaak uitstellen of ze alsnog behandelen in afwezigheid van de verdachte, op voorwaarde dat hij later een nieuwe behandeling kan eisen.

Sinds Potpourri II worden de mogelijkheden om verzet aan te tekenen beperkt, in die zin dat de versteklatende partij die persoonlijk kennis van de (geldige) dagvaarding, overmacht of een wettige reden van verschoning moet aantonen. Maakt hij dit niet aannemelijk, zal het verzet ongedaan worden verklaard. Een recente evolutie in de cassatierechtspraak (niet behandeld in het boek) brengt hierin evenwel een drastische versoepeling aan. Zelfs wanneer er geen sprake is van overmacht of een wettige reden van verschoning, is verzet mogelijk als niet blijkt dat de partij effectief en bewust verzaakte aan zijn recht op persoonlijke deelname (zie o.m. DE BACKER, 2019). De in dit hoofdstuk uiteengezette principes kunnen een belangrijke meerwaarde uitmaken voor deze beoordeling op verzet, en zelfs voor de beoordeling of een verzoek tot uitstel effectief gegrond is.

Na de bespreking van deze eenzijdige verzakingen, gaat het werk verder in op de uitdijende vormen van consensuele afhandeling van strafzaken (p.365). Met name de minnelijke schikking (216 bis Sv.) en de voorafgaande erkenning van schuld (VES) worden uitgebreid en gedetailleerd (bijna 300 bladzijden) belicht. De bemiddeling in strafzaken (artikel 216 ter Sv.) wordt hier enigszins stiefmoederlijk behandeld, hoewel deze vorm recent ook aanzienlijk werd uitgebreid.

In deze consensuele procesvormen verzaakt de verdachte aan een traditioneel proces voor de strafrechter met alle procedurele waarborgen, en dit in ruil voor het verval van de strafvordering (216 bis en ter Sv.) of voor een lagere straf (216 Sv.). Opnieuw ligt de *main focus* hier op de grondvoorwaarden voor zulke verzaking: geïnformeerd en vrijwillig. In eerste instantie moet de verdachte grondig worden voorgelicht over de procedure, zijn rechten maar ook de gevolgen van zijn keuze (strafrechtelijk én burgerrechtelijk), evenals over de feiten en de inhoud van het strafdossier. Dit moet hem in staat stellen, bijgestaan door een advocaat, te beslissen of het strategisch de beste keuze is voor de vereenvoudigde afhandelingswijze te kiezen dan wel de traditionele procedure te kiezen. In de tweede plaats mag de verdachte evident niet worden gedwongen te verzaken aan een traditionele, volledig tegensprekelijke strafprocedure. Het belang dat BAILLEUX in dit verband aan de vertrouwelijkheid van de onderhandelingen en de stukken hecht wanneer de minnelijke schikking of de VES mislukt (zonder blind te zijn voor de onbedoelde neveneffecten of de hiaten in de regelgeving), is zeer lezenswaardig.

In het eerste deel van het werk wordt op gedetailleerde, kritische wijze ingegaan op de diverse verschijningsvormen van zelfbeschikking in het huidige strafprocesrecht. Zeker wat betreft de consensuele vormen van zelfbeschikking, toont deze analyse aan dat deze op menig vlak kan botsen met een traditionele opvatting van de strafprocedure en wat juridisch kunst- en vliegwerk vergt (bijv. inzake de omvang en impact van de rechterlijke controle, inzake de vaststelling van het verval van de strafvordering, of wat betreft de betrokkenheid van slachtoffers).

Van daaruit bouwt BAILLEUX dan – na een hoofdstuk over de theorie van de procedurele rechtvaardigheid als ‘normatieve basis’ voor zelfbeschikking in het strafproces, hoewel het verder in het werk maar weinig aandacht krijgt – op naar een meer algemene theorie van de rechtsverzaking.

2. DE EVALUATIEVE ANALYSE EN VOORSTELLEN DE LEGE FERENDA

Het evaluatief luik van het boek start zwaar. Met name de vraag wanneer een verzaking geoorloofd is in de strafprocedure (samengevat geparafraseerd: wanneer zulke verzaking niet wettelijk verboden is *of* niet in strijd is met de waardigheid van het individu of van Justitie) is moeilijk te behappen en breekt het leesritme. Het vervolg (vanaf p. 693) leest evenwel terug als een trein en bespreekt uitgebreid, met oog voor detail en steeds kritisch alternatieve perspectieven of oplossingen afwegend, de algemene voorwaarden voor een geldige rechtsverzaking en hoe de input van consensualisme de verhoudingen tussen de procespartijen beïnvloedt.

Een *geldige rechtsverzaking* is gegrond op a) voldoende duidelijke informatie over de procedure(gevolgen), rechten (cf. minstens het recht op bijstand van een advocaat en een variante versie van de cautie, naargelang de situatie) én over de tenlasteleggingen of feiten die aan het onderzoek ten grondslag liggen³ enerzijds, en b) een vrijwillige beslissing zonder (disproportionele) druk of dwang – wat minder omstandig wordt uitgewerkt in dit boek anderzijds (zie *opmerking hierboven*).

De auteur besteedt een uitgebreid hoofdstuk aan de zelfbeschikkingsmogelijkheden van *kwetsbare personen*, waarvoor nog geen algemeen juridisch kader voorhanden is en die dus op versnipperende, incoherente wijze worden behandeld in het Wetboek van Strafvordering. Deze ‘blinde vlek’ in het strafproces acht zij riskant, zowel wanneer hiermee te soepel wordt omgesprongen als wanneer kwetsbare personen worden overbeschermd en *de facto* effectieve participatie aan de strafprocedure worden ontnomen (in strijd met de Aanbeveling van de Europese Commissie⁴).

Verdachten hebben steeds met enige proceskwetsbaarheid te kampen, aangezien hun beslissingen een weerslag kunnen hebben op hun processtrategie (cf. incriminerend bewijs bij een huiszoeking of DNA-analyse, enige vorm van schulderkenning bij de toepassing van artikel 216 (bis/ter) Sv.). Elke verdachte moet volgens de Europese standaarden derhalve basisinformatie over de procedure en zijn rechten krijgen en de mogelijkheid (!) een advocaat te raadplegen (die hem verder kan voorlichten over zijn processtrategie en de gevolgen daarvan).

Kampt die verdachte dan nog met een feitelijk kennis- of wilsgebrek, des te prangender die neutraliserende waarborgen worden en hoe kritischer een afstand moet worden bekeken of zelfs worden uitgesloten (cf. Salduz-wet). Met uitzondering van minderjarigen (waarvoor zij een graduele bescherming voorstelt naargelang de leeftijd), pleit BAILLEUX niet voor een abstracte normering (het risico op overbescherming indachtig), maar voor een concrete, voorafgaandelijke beoordeling door een rechterlijke autoriteit (wie is niet geheel duidelijk...) of een persoon feitelijk kwetsbaar is én of deze kwetsbare positie te verhelpen is met procedurele neutraliserende maatregelen die inspelen op de kennisachterstand en/of het wilsgebrek (vb. ook tolk,...).

3 Zonder dat dit steeds een inzage in het strafdossier verlangt, volgens BAILLEUX zeker niet bij de eenzijdige verzakingen. Bij consensuele afhandelingswijzen is de inzage in het strafdossier daarentegen wél een belangrijke waarborg.

4 Aanbeveling van de commissie van de EU van 27 november 2013 betreffende procedurele waarborgen voor kwetsbare personen die verdachte of beklagde zijn in een strafprocedure, *PbEU* 2013, c 378/8.

Iedereen wordt dus vermoed zelfbeschikkingsbekwaam te zijn, desnoods middels neutraliserende maatregelen door de overheid, tenzij in concreto een feitelijke kwetsbaarheid wordt vastgesteld. Is die primaire zelfbeschikkingsonbekwaamheid niet te neutraliseren, kan er geen sprake zijn van een rechtsverzaking. Consensuele afhandelingen zijn derhalve uitgesloten; wat de eenzijdige rechtsverzakingen tijdens het onderzoek betreft, is een aantasting op de onderliggende grondrechten enkel mogelijk mits rechterlijke machtiging.

Hoe dit moet gebeuren, laat BAILLEUX vrijwel onbesproken. In de Europese Aanbeveling worden bepaalde categorieën van verdachten, zoals mensen met een geestesziekte of een verstandelijke beperking, vermoed kwetsbare verdachten te zijn en wordt een ruimere procedurele bescherming aanbevolen. BAILLEUX lijkt zich daarentegen af te keren van dit vermoeden en pleit voluit voor een *in concreto* beoordeling zonder wettelijke ankerpunten. Niettemin is de vaststelling van kwetsbare eigenschappen dikwijls een zeer moeilijke opgave. Dit kan ook een mogelijke verklaring zijn voor de beperkte aandacht die zulke kwetsbare eigenschappen in de rechterlijke beoordeling krijgen, volgens mijn doctoraal onderzoek (TERSAGO, 2019). Mogelijk was een rechtspsychologische studie hier wel van waarde geweest. Inzake het verhoor van kwetsbare verdachten is al heel wat geschreven, inclusief over detectie-instrumenten voor verhoorders (en advocaten), maar ook voor strafrechters (PANZAVOLTA et al., 2016: 325-334). In deze kan worden verwezen naar drs. MERGAERTS die vanuit rechtspsychologisch perspectief hier onderzoek naar doet⁵.

De grotere autonomie en participatie voor de verdachte in het strafproces, gecombineerd met de vaststelling dat elke procesbeslissing van de verdachte gevolgen kan hebben voor zijn latere processtrategie, noopt tot de conclusie dat de *meerwaarde van de bijstand van de advocaat* alleen maar toeneemt. De advocaat kan de verdachte adviseren over de procedure en zijn rechten (ter aanvulling van de 'basisinformatie' die de overheid moet verstrekken), alsook over de mogelijke processtrategieën en de gevolgen ervan. Hij kan de verdachte ook verder bijstaan in de procedure en bijvoorbeeld onderhandelen met het Openbaar Ministerie in zijn naam of hem vertegenwoordigen ter terechtzitting. De auteur benadrukt enkele keren wel heel sterk dat de verdachte de *dominus litus* blijft; het is zijn beslissing, de advocaat kan hier niet in zijn plaats treden.

Niettemin is BAILLEUX van oordeel dat er niet in een absolute wettelijke verplichting op bijstand van een advocaat bij alle zelfbeschikkingshandelingen moet voorzien worden, met uitzondering van de consensuele afhandelingsprocedures en in bepaalde omstandigheden bij feitelijk kwetsbare verdachten. De overheid moet de verdachte wel meedelen dat hij een advocaat kan raadplegen (wat volgens de auteur ook moet kunnen bij een huiszoeking of een DNA-analyse!) doch een verdachte heeft '*recht op procedurele domheid*' en kan derhalve verzaken aan zijn recht op bijstand van een advocaat. Het recht op bijstand kan derhalve een (facultatieve) neutraliserende waarborg zijn, doch maakt geen geldigheidsvereiste uit voor een rechtsgeldige verzaking.

Alleszins benadrukt de auteur volkomen terecht dat de kwaliteit van de advocaat een belangrijk gegeven is. De verdachte blijft immers zelf verantwoordelijk voor zijn verdediging, inclusief wanneer hij het slecht advies van zijn raadsman opvolgt...

5 Doctoraatsonderzoek aan de KU Leuven: "*De identificatie door advocaten van risicofactoren voor onbetrouwbare en invalide verklaringen door verdachten in het strafrechtelijk vooronderzoek*".

Zoals de auteur ook zelf lijkt te suggereren, wordt het gevaarlijk wanneer de rechter zich enkel en alleen verlaat op de bijstand van een advocaat om tot een geldige rechtsverzeking over te gaan. In mijn eigen onderzoek naar de wijze waarop strafrechters verdachtenverklaringen beoordelen, kwam ook aan bod dat strafrechters er van uitgaan dat het verhoor regelmatig is verlopen wanneer er een *Salduz*-advocaat aanwezig was, terwijl die advocaat in de geobserveerde verhoren (daterend uit 2012) zich veeleer passief opstelde en verzuimde tussen te komen wanneer er sprake kon zijn van ongeoorloofde druk en/of gebrek aan voorlichting van de verdachte over diens rechten (TERSAGO, 2019).

Nu volgens de in dit boek geschetste evolutie het zwaartepunt meer naar de partijen verschuift en de verdachte niet alleen meer kan participeren, maar ook meer kan beslissen te verzaken aan bepaalde (grond)rechtelijke beschermingen of mee kan opteren voor een buitengerechtelijke, versnelde afhandelingswijze, neemt dit risico evident alleen maar toe.

Het is in dat verband verademend dat BAILLEUX in het laatste stuk van haar epos het belang van een *rechterlijke controle* sterk in de verf zet. Zij hekelt de machtsverschuiving naar het Openbaar Ministerie niet in absolute termen, maar stelt vast dat de huidige regelgeving op bepaalde vlakken (bijv. DNA-analyse met toestemming, minnelijke schikking in het opsporingsonderzoek) een '*gebrek aan rechterlijk vangnet*' vertoont. Aangezien het Openbaar Ministerie zowel optreedt als onderzoeker en als vervolger/aanklager, is het risico nooit uit te sluiten dat het OM '*in de jacht naar successen*' minder aandacht heeft voor de '*knipperlichten*' voor een ongeldige rechtsverzeking en derhalve onrechtmatige inbreuken op de beschermde grondrechten. Ook voor wat betreft de materiële waarheidsvinding – wezensdoelstelling van de strafprocedure – ziet zij risico's bij de onderhandelende afhandelingswijzen, aansluitend bij het risico op valse bekentenissen (ook t.a.v. derden – spijtoptanten).

BAILLEUX pleit dan ook onomwonden voor een rechterlijke controle op zelfbeschikkingshandelingen.

Voor wat betreft de eenzijdige zelfbeschikkingen (bijv. toestemming tot huiszoeking) – waarbij er steeds een inherent risico is dat de zelfbeschikking niet volledig 'willens en wetens' gebeurde – voorziet zij een facultatieve rechterlijke controle, op verzoek van de partijen, op de geldigheid van de verzeking. Zij ziet hiervoor heil in de figuur van de 'rechter van het onderzoek' die in de hervormingsplannen van het strafprocesrecht naar voren wordt geschoven⁶. De strafrechter kan dit later ook behandelen via de Antigoon-toets van 32 V.T.Sv. Eerder in haar werk toont de auteur zich streng en pleit zij voor bewijsuitsluiting (zeker als de basisvoorwaarden worden geschonden) indien er sprake was van een ongeldige toestemming. Althans voor zover de betrokkene *a posteriori* niet verzaakt aan de rechten/waarborgen. Beide stellingen sluiten dus bij elkaar aan: als de verdachte achteraf de ongeldigheid van zijn verzeking niet opwerpt (en hier dus (stilzwijgend) aan verzaakt?), moet de strafrechter dit niet (of minder grondig?) bestuderen. De huidige cassatierechtspraak, die niet wordt besproken in het boek, stelt inderdaad dat onregelmatigheden in de bewijsvoering door de verdediging zelf moeten worden opgeworpen. Doet de verdachte dit niet, is de vonnisrechter niet verplicht ambtshalve de Antigoon-toets uit te voeren⁷.

6 Volgens deze plannen – waar BAILLEUX zich achter schaaft – wordt de huidige tweedeling opsporings-/ gerechtelijk onderzoek vervangen door één vooronderzoek onder leiding van het OM. De onderzoeksrechter wordt een 'rechter van het onderzoek' die steeds moet oordelen over de toepassing van bepaalde onderzoekshandelingen.

7 Cass. 31 oktober 2017, P.17.0255.N; Cass. 9 januari 2018, P.17.0411.N.

Wat de consensuele afhandelingswijzen betreft, voorziet ze daarentegen wél in een verplichte rechterlijke controle, ook in de gevallen waarin dit thans niet het geval is (m.n. minnelijke schikking tijdens opsporingsonderzoek). De strafrechter neemt wat haar betreft niet deel aan de onderhandelingen, maar focust zich puur op zijn rechterlijke opdracht. Volgens haar ideaalbeeld is deze rechterlijke controle (door het vonnisgerecht of door een onderzoeksgerecht, weze het dan wel als vonnisgerecht) gericht op de wettigheid en geldigheid van de individuele verzakingshandeling én op de materiële waarheid.

Aangezien zowel de verdachte (valse bekentenissen of onterecht niet betwisten) als het OM kunnen afwijken van de waarheid in de onderhandelingen, acht zij een rechterlijke controle hierop – *prima facie* op basis van de stukken van het dossier, zonder bijkomend onderzoek te kunnen voeren – cruciaal. De rechter controleert of de overeenkomst overeenstemt met de feiten en of de verdachte daadwerkelijk strafrechtelijk aansprakelijk kan worden gehouden voor de feiten (inclusief beoordeling van de rechtvaardigingsgronden,...). Hij controleert ook of de overeengekomen kwalificatie van de feiten correct is. Volgens BAILLEUX is enige vorm van *charge bargaining* ook mogelijk. De kwalificatie moet juist zijn (bijv. geen oplichting als er sprake is van afpersing), maar moet niet noodzakelijk volledig zijn. Een diefstal met geweld zou bijgevolg als gewone diefstal kunnen worden afgehandeld en de rechter zou dit ook zo moeten aanvaarden (voor zover de alternatieve afhandelingswijze onder de zwaarste kwalificatie juridisch mogelijk is). O.i. lijkt dit, althans onder de huidige regelgeving, niet mogelijk te zijn. De strafrechter moet, ook in haar voorstel, de overeenkomst aftoetsen aan de feiten. Stelt hij vast dat die verzwarende omstandigheid aanwezig is, is hij verplicht deze ook toe te passen en dient hij derhalve de overeenkomst ook af te wijzen.

De rechterlijke controle op de straf beperkt zich volgens de auteur daarentegen best tot een loutere wettigheidscontrole. De straftoemeting is in wezen een subjectieve beoordeling en voor zover partijen een straf overeenkomen die binnen de wettelijke marges valt, kan de strafrechter hier later niet meer van afwijken.

3. CONCLUSIE EN ALGEMENE INDRUK VAN HET BOEK

BAILLEUX schreef een gedetailleerd epos, waarin zij met lef en creativiteit de pijnpunten van de huidige staat van het strafprocesrecht aan de kaak stelt en voluit pleit voor een grotere autonomie voor de partijen. De grotere plaats van (negatieve) zelfbeschikking binnen het strafprocesrecht vergroot de verantwoordelijkheid van de partijen (en het belang van de kwaliteitsvolle bijstand van een advocaat), die de beschermende taak van de overheid deels overnemen. BAILLEUX werkt dit uit in een helder conceptueel kader waarbij zij een duidelijk toetsingskader voor de geldigheid van zelfbeschikkingshandelingen schetst én een uitgebalanceerd geheel van waarborgen en *checks and balances* naar voren schuift. Rechterlijke controle en transparantie (zowel intern als extern) zijn hierbij de kernwoorden.

Het vergt een inspanning de maar liefst 976 bladzijden te doorploegen – waarbij de auteur nog dieper had kunnen ingaan op bepaalde topics, zoals bijvoorbeeld de gevolgen van een weigering indien de wet niet in een dwangbevoegdheid voorziet of bijvoorbeeld een rechtspsychologische analyse van kwetsbare verdachten – maar het biedt een zeer interessant naslagwerk voor de rechtspracticus én tegelijkertijd een uitdagend voorstel voor de wetgever. Het doctoraatswerk toont duidelijk aan dat de ‘aanbouw en koterijen’ de basis van het Wetboek van Strafvordering doen wankelen. Een herziene, moderne versie van het strafprocesrecht mét meer autonomie voor de partijen doch evenzeer mét voldoende waarborgen

voor de rechten en vrijheden van betrokkenen én de materiële waarheidsvinding is meer dan ooit nodig.

Laat dit mooi werk daarvoor een goed doordacht uitgangspunt zijn!

REFERENTIES

- DE BACKER, K. (2019). Het verzet in strafzaken: een verdere verruiming van de wettige reden van verschoning door het Hof van Cassatie. noot onder Cass. 3 april 2019. *NC*, 6, 549-553.
- DECAIGNY, T. (2010). *Tegenspraak in het vooronderzoek*. Mortsel: Intersentia.
- PANZAVOLTA, M., DE VOCHT, D., HODGSON, J., KEMP, V., VANDERHALLEN, M., & VAN OOSTERHOUT, M. (2016). Integrated Analysis. In M. VANDERHALLEN, M. VAN OOSTERHOUT, M. PANZAVOLTA & D. DE VOCHT (Eds.), *Interrogating young suspects: procedural safeguards from an empirical perspective* (pp.305-384). Mortsel: Intersentia.
- TERSAGO, P. (2019). *Verdachtenverklaringen in het strafproces. een juridisch empirische verkenning van de wijze waarop strafrechters verdachtenverklaringen beoordelen*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen, 580 p. [PhD thesis].
- VAN DEN HEYNING, C. (2019). Het zwijgrecht in digitale tijden: de strijd om decryptiesleutels naar het Grondwettelijk Hof. *T.Strafr.*, 6, 307-319.